

**PETER
BUWALDA**

**SUZY VINDT
VAN NIET**

2014
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

BEGINSEL

Als iemand zomaar, *out of the blue*, zonder een vriendelijk goedemorgen, tegen je begint te praten, bijvoorbeeld over het laatkapitalisme of over de baard van Plasterk, dan heb je of te maken met een gek op straat, of met een columnist. In het laatste geval is dat bruuske van wal steken zo gek nog niet, voor de abonnee noch voor de stukjesschrijver zelf, die anders aan het inleiden blijft.

Maar geldt dat ook voor een allereerste column? Kan een nieuwe columnist in een nette krant, pats-boem, met de deur in huis vallen? Of moet hij eerst zijn beginsel verklaren?

Nee hoor, let maar eens op. Kent u Pat Boone nog? Zijn fris gekapte evangelistenhoofd hangt sinds kort te stralen in onze woonkamer. Suzy en ik zijn vorige week verhuisd naar Amsterdam-Noord, en behalve allerhande zitgelegenheid, honderdenzes lakrollertjes en een badkuip aan verf, hebben we ook een kleine ijzeren stellage aangeschaft, een sokkel feitelijk, waarop de versterker en cd-speler staan. Het geheel rust tegen een vooruit-springend stukje wand, een soort omgekeerde nis. Het

roomwitte pleisterwerk erboven smeekte om iets sierlijks. Maar wat?

Een werk van kunst?

Een elandenkop?

Ik wist het: een muzikale held. Of is dat iets voor pubers, mompelde ik geschrokken, hoewel ik dat ook weer onzin vond: voor wie goed bezig is op aarde wordt muziek met de jaren alleen maar belangrijker, dus waarom geen portret opgehangen van iemand die je zoveel plezier bezorgt in plaats van iemand die bijt (hond), kotst (kind), of kwijlt (bejaarde).

Aan het ophangen van de juiste held kleven problemen. Je zou zeggen, hamertje, spijkertje, klaar, maar zo eenvoudig is het allemaal niet. Mijn helden, bijvoorbeeld, blijken stuk voor stuk onophangbaar. Elvis – onmogelijk. Elvis siert al te veel privé-musea, ik zag hem laatst nog bij Lee Towers hangen. Voor je het weet denkt visite dat ik het niet echt meen met The King, dat hij daar hangt met een knipoog. Wil ik niet.

Beethoven heb ik ook overwogen. De moeilijkheid met Beethoven is dat hij gewoonweg te groot, te officieel, te Kruidvat is om hem serieus te gaan staan inlijsten. ‘Dus dat is Beethoven. Bijzonder. En, is het wat?’

De Beatles? God, wat veilig. Thelonious Monk? Sneu voor Bill Evans. Prince? Prince is vies, de hele dag dat lijfje in je vizier. Joni Mitchell? Sjik hoor.

We wonen in een vroegere kroeg, de hele buurt mist die kroeg. Waar jullie je boterhammen smeren, weet je wie daar heeft staan zingen? André Hazes.

Leuk voor jullie, we doen Bartók.

Het lukte verdomme niet. Of het was te veel eer, of het was te lullig, dan weer te kitsch, te lukraak, te aanstellerig, of gewoon: raar. Ik was kortom alweer op zoek naar een elandengewei toen ik in een meubelzaak op dat schilderijtje van Pat Boone stuitte, jong en guitig.

‘Gaat zo wel mee,’ zei ik.

Pat Boone! De conservatiefste zanger aller tijden. Zo rabiaat christelijk dat hij uit burgerplicht zwarte rock-'n-roll begon te versuikeren. *The man who made a smoothie out of Tutti Frutti*. Die ondertussen boeken schreef als *A Miracle a Day Keeps the Devil Away*. Pat weigerde uit fatsoen Marilyn Monroe als tegenspeelster. Zo'n man kan zonder bezwaren boven de cd-speler.

VERHUIZEN

Misschien schiet de woningmarkt wel los als ik een stukje over verhuizen schrijf. Dat is de macht van de columnist.

Wie overigens zijn hand niet omdraaide voor een verhuizinkje meer of minder was de vader van F. Bordewijk (Ned. schr. van o.a. *Eline Vere* en *Kees de jongen*). Ik ken hierover een anekdote die weliswaar derdehands is, maar daarom niet minder aardig. Bordewijk vertelde ooit aan Willem Frederik Hermans dat het gezin waarin hij opgroeide zo vaak verhuisde dat zijn vader na weer zo'n onderneming zijn blik door de verse woonkamer liet dwalen en zei: 'Volgens mij heb ik hier al eens eerder gewoond.'

Wat ook het geval bleek te zijn, vertelt Hermans erbij. Maar, wil ik weten, maakt die toevoeging de anekdote wel sterker?

Suzy vindt van niet. 'Met dat erbij,' zegt ze, 'is het ineens geen oergeestige opmerking meer van die pa van Bordewijk.'

'Eerder een halfgare constatering,' beaam ik.

'Hoe vergeetachtig kun je zijn dat je je eigen oude adres niet meer herkent?' (Suzy.)

‘En je buurtje niet.’ (Ik.)

‘En je woonkamer.’

‘En je keuken.’

‘En je badkamer.’ (We gingen pas laat slapen, die avond.)

Zelf weet ik erg zeker dat ik voor het eerst in Amsterdam-Noord woon, al is het maar omdat de pont over het IJ me niet bekend voorkomt. (En eigenlijk dat hele IJ niet.) Voorlopig verzet ik trouwens geen poot meer, want alles bij elkaar hebben we een volle maand verklust. Ik heb eens zitten turven: dit was mijn zestiende verhuizing.

Aan de eerste vijf bewaar ik geen herinneringen, want toen was ik te klein. Nummer negen zal ik niet snel vergeten, want die voltrok zich per trein. (Gratis poëzie, mensen.)

Ja, dat was nog eens een doortimmerd plan, verhuizen met de ns. Mijn troep moest in alle haast van Utrecht naar Leiden en waarom ik geen hulp inriep van vrienden of familie, bijvoorbeeld in het bezit van gemotoriseerd vervoer, weet ik nog wel. Als student durfde ik de anderen niet eens lastig te vallen met mijn verjaardag, laat staan dat ik ze dozen liet sjouwen. Had ik mijn vijanden maar gevraagd, dat was pas ongezellig geweest!

In drie keer moest het lukken. Ik zag eruit als iemand met voorkennis over een naderende watersnoodramp: dekbed onder mijn arm, op de bagagedrager mijn witgeschilderde speakers, aan het stuur zes Albert Heijntassen met kleding en, onmisbaar, de complete secun-

daire literatuur betreffende Gerard Reve. Die boeken kwamen uit de universiteitsbibliotheek op de Drift, en maanden later heb ik op last van een deurwaarder contant vijfhonderd gulden ‘vervangingskosten’ afgetikt, centen die ik moest lenen van mijn opa. Op bijtjesdag heb ik alles nog staan verlengen ook, à een kwartje per stuk, want mijn scriptie was nog niet af.

Vooruit maar. Ik stond dus op dat perron als een hippie de stoptrein naar Leiden vol te laden, ondertussen gebarend naar conducteurkje, toen de deuren sissend sloten. Erachter inmiddels mijn halve inboedel, ik noem mijn ondergoed, één geluidsbox, en alles wat je moet weten over Gerard Reve. Wat gebeurt er? Fluitmans vertrekt gewoon! Godsamme zeg.

De vraag die mij bezighoudt is hoe ik die trein nastaarde. Ik vermoed zoals Laurel & Hardy wanneer er weer eens een zak meel over ze is uitgestort, en dan de precieze mix tussen die twee koppen.

SCHRIJVEN

Sinds de oorlog in Korea, las ik in de krant, interveniëren Amerikaanse presidenten zo ongeveer op dezelfde manier. Ze ontbijten, varen naar de betreffende dictator toe, schieten wat raketten af, waarna de zaak zonder al te grote problemen kan escaleren. In die zin is het presidentschap een ambacht, net als het gutsen van een klomp.

Hoewel het aantal schrijfcursussen anders doet vermoeden, heeft schrijven weinig ambachtelijks. Ooit was ik kapitein fictie bij uitgeverij L.J. Veen en vond ik het leuk om schrijvers onder het geruststellende gegrom van mijn kettingzaag uit te horen over hoe ze dat nou deden, romans schrijven. Nu, ze deden het allemaal anders. En dan bedoel ik écht anders. Alsof de ene klompenmaker je vertelt dat hij zijn klompen bij honderdveertig kilometer per uur rondslijpt tegen de A2, nummer twee ze door piranha's laat uitknabbelen, en een derde wilgenzaadjes in de grond stopt die er als kant-en-klare kleppers uit opschieten.

Geef eens voorbeelden, oom Donald.

Nou, gisteren dineerde ik met David Vann, een Amerikaanse collega, die mij glimlachend vertelde dat hij elke

dag maar anderhalf uur schrijft, zonder plan of iets, voor hem voldoende voor zes romans in zes jaar, en niet de minste, zeg. Stiekem hoopte ik dat David de overige tijd druk was met schaven en slijpen en het uitdokteren van schema's op slierten behang, maar nee. In de middag zeilt hij, verkent neuriënd wereldsteden, hertaalt een stukje *Beowulf* – alles wat een zorgeloze man verzinnen kan. En 's ochtends klatert de fictie weer als kraanwater.

Bij mij werkt het exact zo, zei ik monter – maar dan alles tot in detail andersom, David. (Lange slopende dagen, nooit een uitstapje, en alleen maar stilstaand water waarin soms, blub, een gistende bel opstijgt.) We schermden wat over 'eerst de laatste zin' en 'wel dertien versies', waarna het tijd was voor sterkere staaltjes.

Ik vertelde David over Thomas Verbogt, die een jaar lang nadenkt, dan een titel doorbelt aan zijn uitgever, die er een omslag bij maakt en boekhandels laat bestellen, en pas dan, wanneer de ballonnen voor de feestelijke presentatie al zijn opgeblazen, begint te schrijven. David vertelde me over een collega die driehonderd pagina's met de hand schrijft, die eerste versie vervolgens versnipperd, en daarna opnieuw met de hand een tweede versie schrijft – de goeie.

Ik vertelde David over Harry Mulisch, die ik heb horen bekennen dat hij na zijn veertigste geen romans meer las omdat hij ze liever zelf schreef. David vertelde dat hij een schrijver kent die het precieze tegenovergestelde doet, die voor hij aan een boek begint eerst de roman van een ander helemaal overschrijft, van a tot z dus hè,

gewoon om te voelen hoe het ook alweer was, romanschrijven.

We aten een ijsje van Häagen-Dazs.

Toen vertelde ik David over Hans Münstermann, die altijd begint met een korte synopsis, en die synopsis iedere dag iets uitbreidt, tot hij uiteindelijk een reuzensynopsis heeft, talloze malen groter dan zijn beoogde roman, een mal van aanwijzingen zo gedetailleerd dat iedere zin erin omschreven staat. Dan schenkt Münstermann er als een bronsgieter zijn verhaal in.

Daar verging David toch wel even het likken van.

BEGEERTE

Of ik staande voor mijn boekenkast een favoriete passage uit de wereldliteratuur wilde voorlezen, het was voor de website van *De Wereld Draait Door*. Is goed, zei ik, het is altijd nuttig om je boekenkast te promoten. De kunstenaar heet Jaap Buwalda, en hij heeft het 132-schappige monster de afgelopen weken als een Chinese acrobaat in elkaar staan schroeven, wat een visie, wat een perfectie, en ik als een juffrouw theezetten en planken halen bij de Praxis. Is dat zorgelijk, vroeg ik me af, een gepensioneerde vader die beduidend leniger en sterker is dan jijzelf?

Een beetje wel ja.

Om voor te lezen koos ik Philip Roth, een wat mis-kende Amerikaan die wel een opkontje gebruiken kan, zo help je elkaar. Ik had zin in *Professor in de begeerte*, een tamelijk vroege Roth, niet zijn beste, maar wel vol alinea's die zich zelfs in vertaling gedragen als de scattende bananenknijper uit *Jungle Book*, kom, hoe heet dat beest.

(YouTube.)

King Louie, zo is het, de dixielandaap die touwtjes-springt over zijn eigen armen, djoedeliedap, neem een

banana. Grote Amerikaanse kunst. In de originele Disneyfilm heeft hij de stem van Louis Prima, wist ik niet, maar de Nederlandse is ook prima: Willem Duyn, en zo naast elkaar springt in het oog dat Duyns bek vol gouwe tanden swingender is en zelfs geestiger dan het origineel, neem twee bananen.

Over in het oog springen gesproken, *Professor in de begeerte* zag ik ooit liggen op het bureau van dr. Loe de Jong – op een foto in de krant dan, hè. Omdat het er zo vreemd uitzag, dat schalkse boek van Roth op het verder volmaakt lege werkblad van onze grootste historicus, heb ik hem uitgeknipt. Het was gewoon geen gezicht, Roth en De Jong. De Herodotus van de Lage Landen zat erbij zoals we hem kennen: onkreukbaar, ernstig, betrouwbaar, boven de partijen, icoon van waarheid en volharding, een geweldenaar naast wie Geert Mak, hoe zeg je dat genuanceerd, een flierefluiter lijkt, een nietsnut, een lijntrekker, een luie lijmsnuiver, Koos Koets die ook een boekje heeft geschreven.

En vóór De Jong dus, naast zijn pijp, *Professor in de begeerte*, en verder niks. Raar. Je kon de kaft met de geile vulpen in het heuvellandschap van blote borsten goed zien. Alsof hij het boek er expres had neergelegd.

Waarom?

Ik heb De Jongs biograaf verzocht om opheldering, maar die kende de hele foto niet. Terwijl die toch uit 1979 stamt, geen onbelangrijk Loe-jaar, dacht ik zo, hij had zojuist Willem Aantjes te grazen genomen. Eerst Aantjes voor kampbewaker uitmaken en nu leggen we

Philip Roth duidelijk in het zicht? Professor masturberen in stukken lever? Professor wakker worden als een enorme tiet? Roth was destijds toch vooral de Herodotus van zijn eigen piemel, laten we dat niet vergeten.

Je zou haast denken dat De Jong wat wilde bekennen met dat boek, een gecodeerde biecht. Bijvoorbeeld dat hij stiekem flink tekeering, op zijn oorlogsinstituutje. Dat Koning Loe er niet bepaald zat voor de wetenschap. Dat die pijp van hem eigenlijk een soort sigaar was – zo'n professor. De hele dag stagiaires tegen archiefkasten zetten, promovenda laten bukken. Neem een banaan, begrijpt u wel.

CHUCK BERRY

De laatste dagen hoor ik steeds vaker dat ik binnenkort op een podium in gesprek zal gaan met de cultster *slash* pornodiva Sasha Grey. Meestal klopt zoiets dan wel. Ik neem aan in het Engels? Ach, we merken het vanzelf.

Ongeveer zo, beste lezer, sla ik me als voormalig kluzenaar door het openbare leven. Laat de toekomst de toekomst, van vooruitdenken worden we alleen maar ongelukkig. Sterker: wanneer ik voor een spreekbeurt of een literaire braderie het land in moet, vertrek ik zo laat als juridisch mogelijk, *estimated time of arrival*: vijf minuten ná officiële aanvang, qua ‘even kennismaken en alles doorspreken’ een klein uur te laat, met als voordeel dat bij aankomst werkelijk iedereen – publiek, boekhandel, interviewer, mevrouw Timmermans-Janssen van de ‘organisatie’ – op is van de zenuwen, behalve Petertje zelf.

Dit nul zetten vooruitdenken heb ik van Chuck Berry. Niet van hemzelf natuurlijk, ik bedoel van Chuck in eigen persoon, bijvoorbeeld tijdens onze gezamenlijke strooptochten langs de *juke joints* en *dance balls* van Chicago, maar toevallig wel uit de mond van Bruce Spring-

steen, hoewel ook dat slechts via een dvd'tje, zo is mijn leven, niet iedereen heet Van der Vorst Ziet Sterren.

In *Hail! Hail! Rock 'n' Roll* – de beste Chuck Berry-documentaire die ik ken, en ook de enige, eigenlijk – legt Springsteen uit hoe Berry dat aanpakt, rondtoeren. Om te beginnen: zonder band, die huur je lokaal in. En op een keer was dat Springsteens E Street Band, toen nog onbekend, maar inmiddels tamelijk ongerust, want waar bleef Berry? De zaal dampte verwachtingsvol. Komt die kerel überhaupt nog? En wat gaan we spelen? (Ikzelf kan *by the way* de intro van 'Roll Over Beethoven' spelen, vlekkeloos, waarna de voorstelling is afgelopen. Dank u, dank u.)

Maar goed, inmiddels glunderend als Petje Pitamientje vertelt de Boss dat Berry er plotseling toch was. Eerst schoot hij nog het kantoortje van de promotor binnen, de dollars graag, en toen, haast je niet, beklom hij het podium. 'Chuck!' riep de band, 'Chuck! *What are we gonna play!*'

'Boys,' zei Berry, en hij tikte af met zijn laars, '*we're gonna play some Chuck Berry-songs!*'

Ik hou er wel van. Niets voorbereiden, geen soundcheck, maar onder ernstige communicatieschaarste binnenwandelen en zonder koffie en een kaakje aan de slag. Noemen we hier thuis een Chuck Berry'tje. Maar dan mag er verder niks misgaan.

Op het gymnasium van Gorcum ging alles mis. Zo moest ik er bijvoorbeeld 's avonds optreden, terwijl het 's middags bleek te zijn. Pinnige vrouwenstem: 'Ik neem

aan dat u in de buurt bent, meneer Buwalda.' Op de achtergrond gejoel van vijfhonderd bloeddorstige vwo-leerlingen, en ik moest nog ontbijten.

Om zijn schande uit te wissen reisde Chuck Berry een halfjaar later nogmaals af naar Dordrecht, dit keer toch maar 's middags en zowaar een treintje eerder, zodat er alle tijd was om de weg te vragen. Het bleek nog een hele wandeling naar die school, en bovendien was er geen kip te bekennen.

'Ik sta voor uw gymnasium, maar er is niemand.'

Of Chuck wel voor het goede gymnasium stond.

'Hoeveel gymnasia heeft Dordrecht dan?'

'Geen idee,' zei de vrouwenstem die ik nu overduidelijk herkende van mijn vorige afgang, 'maar wij in Gorcum hebben er twee.'

BOSWACHTER EIKEL

Suzy en ik hadden een blokhut gehoord zo diep in de bossen van Limbabwe dat we bij aankomst de kabouters van de motorkap moesten vegen. Naast ons huisje ontwaarde ik een boom die op ons af kwam lopen. Dekking, dacht ik, een vergeten verzetsstrijder, maar het was de boswachter maar. Toen ik hem een hand gaf, bromde hij: 'Eikel.'

Als stadsjongen ben ik altijd bereid de volle schuld op me te nemen, dus keek ik geschrokken rond, misschien zat het allerlaatste damhert tussen de grille of stond onze auto midden in een beschermd Smurfendorp. Pas toen de man ook Suzy voor eikel uitmaakte, drong het tot me door dat hij zo héétte: eikel.

'Ooooh,' riep ik door zijn bos, 'nu begrijp ik het pas' (te hard, om ons heen sloegen allerlei viervoeters ritse-lend op de vlucht) 'u héét... uw náám is euh...' en daar stakte het tot mijn schrik, 'ik bedoel, ik begreep niet dat u euh... dat u zeg maar...' en nu fluisterde ik zó zacht dat ik mezelf niet eens verstond.

'Nou ja,' schaterde ik plotseling loeihard, 'u weet wel

wat ik bedoel! Ik begrijp nú pas dat u, hoe zeg je dat netjes... héét als zo'n ding dat zeg maar hiero,' en ik gebarde naar een of andere kerstboom, 'overall groeit.'

Boswachter Eikel zei niks, maar krabde eens in zijn gecamoufleerde kruis, misschien jeukte daar een zeker lichaamsdeel, en gaf ons de sleutel.

'Wie heet er nou eikel,' foeterde ik vanaf de bank terwijl Suzy tacodip met verse valeriaan maakte. 'Ik bedoel, laten we wel wezen, jij heet toch ook geen clitoris van je achternaam, kom nou toch, meneer eikel, het is toch geen gehoor, die man kan toch niet verwachten dat we hem serieus eikel noemen, wat denkt die kerel nou?'

'Doe eens niet zo lullig,' zei Suzy, 'en neem een chipje', wat op mij niet alleen een kalmerende uitwerking had, maar ook een verzachtende; haar eenvoudige wijze raad maakte dat ik de leeuwerikjes weer kon horen zingen. 'Is het je opgevallen,' vroeg ik, 'dat Boswachter Eikel grote waterige ogen had van het droefste blauw dat een mens ooit zag?'

Ergo: je zult maar zo heten.

De rest van de middag schilderde ik snotterend van empathie een portret van de boswachter als jonge man. Als kleine woudloper was hij vast nog blij geweest met zijn naam ('Hoe heet jij, knaapje?' 'Boswachter Eikel, m'neer!'), tot hij in de Hongerwinter – geen idee waarom toen, maar zo ging het – ontdekte dat er aan een ánder boompje ook een eikel groeide, aan het boompje in zijn onderbroekje.

Maar de nekslag, lezertjes, viel in de jaren zestig, voor

sommigen een tijd van vrijheid en liefde, voor Boswachter Eikel een ware nachtmerrie. Het leek wel of de mensen plotseling, zonder aanleiding, een hekel aan hem kregen, aan hem persoonlijk, zozeer dat hij een scheldwoord was geworden. ‘Stomme eikel,’ riepen ze, en: ‘Wat ben jij toch een ontzettende eikel, Eikel.’ Maar ook andere mensen maakten ze luidkeels voor hem uit.

‘Heb je gehuild?’ vroeg Suzy.

‘Alleen zacht.’

Sindsdien, snapte ik nu, probeerde Boswachter Eikel dag in dag uit er altijd maar weer voor te zorgen dat de mensen hém in elk geval géén eikel vonden, een streven dat natuurlijk de meeste kans maakt in de wouden van Limbabwe.